

TITO

Titodih jwí tui beh joyát pínah naáwát

¿**Déhe tiguaá daacnji?** Pablo, Dios á jib bohéat tautni nin núodih át daacáp wut jī. Pablo ded pah á jumátdih chah jéihfna, Romanosdih jwí tui beh joyát pínah naáwátdih ñi enee.

¿**Déhedih át daáci?** Tito, judío nihcanni, nin núodih át daac wahap wut jī. Pablo Jesúh doonádh á naáwáchah, Tito át jepahap wut jī. Pablo Jerusalén tátchidih moón Jesúh á bohénitjidih míic wéhenadih bejnit, Titodihbat át ñamah bejep wut jī. (Gá 2.1-3) Chah jéihnit “Tito Éfeso tátchiboó Pablo bícdih át bohénap wut jī”, í níj jenah joiná caá. Caanmánt Corinto tátchina Pablo át bejat tautap wut jī, queét Jesúh wádhíh á teo wáacat pínah niijná. (2Co 2.12-13; 7.5-7; 8.6,18,23) Táltimah, Pablo Roma tátchiboó nemat muumánt í bacanachah, Titodih Creta quewana ñamah bejnit, caán quewadih moondíh Jesúh doonádh í bohénap wut jī. Pánihna, Tito queétdih chah á bohéat pínah niijná, caánboó Pablo át cádhah bejep wut jī. (1.5; 2.15; 3.12-13) Táltimah, Tito Dalmacia baácna át bohé jibip wut jī. (2Ti 4.10) Caán naáwát Titoíh péeni dooná wut jī.

¿**Dedmant, débólih cah, át daáci?** Chah jéihnit “Macedonia baácboó jumnit, jópchi 63—65 (Jesús á wunat táltimah 30—32 jópchi táltimah) Pablo Titodih át daac wahap wut jī”, í níj jenah joiná caá.

¿**Dedé pínah tiguaá át daáci?** Zenas, Apolosjñh Creta quewaboó í bejchah jéihnit, Pablo nin núodih Titodih át wahap wut jī. (3.13) Titobut Jesúh wépat á bíbohátidih náhniahna, caandíh en júhñitdih ded pah Jesús á yap yohat pínahdh át naáwáp wut jī. Pablo ded pah táltimah Tito á chájat pínah á jenah joyátdihbat át naáwáp wut jī. (3.12)

Tito ded pah á jumátdih:

1. Titodih á túyat tautat (1.1-4)
2. Ded pah Jesúh wá waóhñit í jumátdih pínah (1.5-9)
3. Ded pah yee naóhñitdih á chájat pínah (1.10-16)
4. Behñitdih, japatadih, teo wúhñitdih ded pah í jumátdih pínah (2.1-15)
5. Nihat Jesúh wá ded pah í jumátdih pínah (3.1-11)
6. Táltimah Tito ded pah á chájat pínah (3.12-14)
7. Pablo á péé túyat tautat (3.15)

Titodih á túyat tautat

1 ¹Weém, Pablo, Diosdih teo wúhñi wá jumátdih, Jesucristoíh doonádh weemdíh á naáwát tautap jī, á ñionitboó Jesúsdi h jepahñit, jwí bohéat pahjeh í tui chájat pínah niijná. ²Dios yecanni nin baácđih á chájat pínah játi h “Wíihwá jeáboó wájeéh páantjeh í jumátdih caá”, át níjíp wut jī. Pánihna, caán túini doonádh jepahñit páantjeh jeáboó í jumátdih

pínahdhíh í jéihna caá. ³Á ñioni yeó jáapdhíh páant á níjátjidih cáacwádhíh weemdíh á naáwát tautap jī. Weemdíh páant wutni iiguípna jwí bejat déejidih tui ubni caá. ⁴Pánihna, Jesúh doonádhíh wá bohénachah joinít, Tito, meém Jesúsdi h ma tui jepahap jī. ^{*} Meemdíh bohéni wá jumátdih, wá wúh yobát panihni caá ma jumátdih. Páant ma jumátdih, nin núodih meemdíh wá daac wahna caá. Dios jwí íip, Jesucristo jwítdih tui ubni bícdih meemdíh oinit,

* 1.4 2Co 8.23; Gá 2.3; 2Ti 4.10

ī teo wáaca naáh, ma túi jumát pínah niijná.

**Tito Creta quewadih moondih
ã teo wáacat**

⁵Creta quewaboó bícdih jwí jum láa, caanjíh moón Jesúshwã ī túi chãjat pínahdih bohé beedáát ã judh jwuhup jī. Páant ã judh jwuhuchah jéihnit, meemdih ī pebh wã chãwát tãutup jī, queétdih ma túi bohéat pínah niijná. Pánih bohénit, íih táтчina jumát yoobó Jesúshwã ī maáta pínahdih meemdih wã níwat tãutup jī. ⁶Queét ma níonit maáta pínahdih nin pah jumát caá náahap: “Caán yoobópdih chãjni caá”, cáacwã ī niijnítidih, bíc wilidihjeh bíbohnitdih ma níwí. Páant ma níonit ī wehbat Jesúsdih jepahnit, túi chãjnit, yap yohcannit ī jumá naáh. ⁷Jesúsh cáacwãdih en daonít, ã naáwátidih bohénit pínahdih níona, túi chãjnit, “Weém nihát jéihni caá”, níj jenah joicánnit, bícmantjeh íjicannit, máihcannit, míc maocannit, bí déedihbat tãbit bidcannitdih ma níwí. ⁸Pánih níona, íih muúdh bitadih wéi waadát tãutnit, túi jenah joí bitadih teo wáacnit, yeejép chãjat jenah joyátdih páantjeh jumáh bojnit, túi yoobópdih chãjnit, Dios naáwátidih túi jepahnitdih ma níwí. ⁹Jwí túi bohéatdih jepah cádahcannit ī jumá naáh, bita ī bohéatdih joinít, ī weñat pínah niijná. Caán bohéatdih yap yohnitboó ī yeeatdih jéihnit, ī tãut nuumbípná caá. Pánihna, Jesúshwã ī maáta pínahdih ded pah ī chãjatdih túi ennit, ma níwí.*

¹⁰Dawá ī maátadih yap yohnit, túi jenah joí wéhecannit, yeenit caá ī jumup. Pánih yeejép chãjnitjéeh jumnit, dawá Jesúsdih jepahna yuhna, judíowãdih Dios ã wutãtj pah quehli nah yapat chóodih judíowã nihcannitdihbat bóodat tãutnit ī jumna caá. Pánihna, ded pah ī chãjat yoobópdih nihcah, queétdih jéihyaat caá náahap, ī tãut nuumát pínah niijná.

¹¹Dinerodihjeh bidnit, queét mácah ī bohéna caá. Páant ī chãjachah, tíc náah ã jumna caá. Páant ī yee bohénachah joinít, dawá neoná, ī weha mána, ī weh

bícdih, queétdih jepahnit, túini doonádh ī cádahna caá. Páant queétdih ma bohéat tãutca bojoó.

¹²Queét Cretadih moón ded pah ī jumátidih nihát cáacwã ī túi jéihna caá. Jon játih naóhniobobút, íjéeh jumniij yuhna, nin pah ãt níj naáwáp wut jī: “Creta quewadih moón tãbit yeenit, yeejép tac behna míc maonit, búdí jeémíhnit, ī weñat pínahdihjeh chãjna, ípí tewíhna caá”, ãt níjíp wut jī. ¹³Páant ã níjítjij yoobópdih tigaá. Páant ī jumátidih jéihnit, queét Jesúshwãdih ma wép naáwá, mácah bohéatdih cádahnit, Jesúsbodódh ī jwúub jepahat pínah niijná. ¹⁴Pánih tãut nuumnit, jwíit judíowã jwí nuowã ī jenah joyátjijeh ī naáwátjidi, túini bohéatdih yap yohnit ī wutãtdihbat ī joyáh bojbiapna caá.

¹⁵Dedé jeémátidih, “Caán yeejép caá”, mácah bohénit ī níjíchah yuhna, Jesúsdih túi jenah joinítboó “Caandih wã jeéméchah, ã túina caá”, ī níj jéihna caá. Obohjeétdih, Jesúsdih jepahcannitboó yeejép chãjna, yéj chãjatdihjeh ī jenah joiná caá. Pánih jumna, yeejép chãjna yuhna, “Á túina caá”, ī níj jenah joiná caá. ¹⁶“Diosdih wã túi jéihna caá”, niijná yuhna, yeejép ī chãjna caá. Páant ī chãjachah ennit, Diosdih ī jéihcatdih jwíitboó jwí jéihna caá. Tãbit yeejép chãjna, Dios naáwátidih yap yohnit, queét túiniobodódh ī jéih chãjcan caá.

**Títodih túi yoobópdih
ã bohéat tãutat**

2 ¹Páant yeejép ī jumachah jéihnit, meémboó queétdih yoobópdih ma bohénaá. ²Pánih bohénit, behnit neonádh nin pah ma níj naáwá: “Túinijenah jenah joinít, ní túi chãjaá, ‘Caán túini caá’, cáacwã yeebdih ī níjít pínah niijná. Yeejép chãjat jenah joyátdih páantjeh jumáh bojnit, Jesúsdih túi jenah joinít, álhwãdih oinit, yeejép yapna yuhna, caandih ní cádahca bojoó”, ma níj. ³Behnit yaádhidihbat bíc yoobó ma bohénaá, Jesúsdih jepahna, túi chãjnit yaádh ī jumát pínah niijná. Yeejép doonádh naóhcannit, máihcannit yaádh ī

* 1.6-9 1Ti 3.2-7

jumna naáh. Pánih jumnit, queébtut bita yaádhdih túini doonádih í bohéna naáh. ⁴Pánih bohénit, queét behnit yaádhboó japata yaádh buegdíh nin pah ma bohéat tútutú: “Ni weha mánadilh, ñi wehdihbut ñi oyoó. ⁵Túí jenah joinít, yéej chājannit, ñíih muédíh jumnitdih ñi túi en dawaá. Bitadilh túi teo wáacnit, ñi weha mánadilh túi jepahnit yaádhbut ñi jumnuá, bita yeebdíh ennit, Dios naáwátdih yeejép í naóhcat pínah niijná”, í niíf naáwá naáh.

⁶Japatadilhbut nin pah ma niíf bohénaa: “Yeejép chājat jenah joyátdih páantjeh jumah bojnít, túi jenah joinít ñi jumnuá”, ma niíjí. ⁷Meémboó túinijeh ma chājaá, meemdíh í en yacat pínah niijná. Yeeacan, túinijeh ma bohénaa. ⁸Pánih bohéna, ma túi jenah joyoó, bita meemdíh í naóh yaccat pínah niijná. Páant yoo bópdih ma bohénachah ennit, jwiítdih enfhcannit í naóh yaquífina yuhna, í tífcipna caá.

⁹Teo wáhnitdih jawh nin pah ma niíf bohénaa: “Ni maátadilh wéi jepahnit, yeejép niijcánjeh, ñi túi teo wáhuá, queét í weñat pínah niijná. ¹⁰Ñi maátáih bíí déedih ñi nuumcá bojoó, ‘Caánboó yoo bópdih jumni caá’, queét yeebdíh í niíf jenah joyá pínah niijná. Páant ñi túi chājachah ennit, Dios jwiítdih túi ubniíh bohéatdih bita í wéi joibíjna caá”, ma niíjí.

¹¹Dios nihat cáacwádhíh oi teo wáacna, iiguíjna bejnit déejidih á túi ub beedáíhatdih nihat jwiít cáacwádhíh át jéihyanap taga. ¹²Caandíh enfhcannitboó yeejép chājatdih í ñinahatdih Dios jwiítdih á cádahat tútutna caá. Pánih cádahnit, yeejép chājat jenah joyátdih páantjeh jumah bojnít, túiniboodíh á chājat tútutna caá. ¹³Pánihna, Jesucristo, jwiítdih túi ubni, Dios wéjni bádí á yeh iigátjìh á jwúub dei jwúwúchah, jwi enat pínah yeó jáapdih wéi páina caá jwi chājap. ¹⁴Caán Jesucristo jwi yéejat jib buedáatdih jib chājna, át wun wúhup tají, nihat jwi yéej chājatdih cádahnit, áihwá jwi jumat pínah niijná. ^{*} Pánih

yéej chājatdih cádahnit, túiniboodíh wéi chājnit jwi jumbipna caá.

¹⁵Páant wá niijátdih queétdih ma bohé beedáat pínahdih caá meemdíh wá náah yacap. Pánih bohéna, Jesús á wēpatjìh queétdih ma túi naáwá. Í yéej chājachah ennit, queétdih ma tútut nuumát tútutú. Páant ma bohénachah, “Caán á bohéat dedé pínah nihcan caá”, í niijcá bojoó naáh.

Jesúhwá ded pah í túi chājat

3 ¹Nin pahbut queét Jesúhwádhíh ma niíf bohénaa: “Ñíih baácdih moón maátadilh jepahnit, túinidihjeh ñi chājaá. ²Bitadilh yeejép doonádih naóhcan, míc jūihcan, bitadilh túi teo wáacnit ñi jumnuá. ‘Weém nihat jéih beedáni caá’, ñi niíf jenah joicá bojoó”, ma niíjí.

³Jon játih jwiítbut jenah joicánnit, yap yohnit, yeeatdih joinít, yeejép chājatdih ñinahnit, jéih cádahcannit jwi jumup jì. Bitadilh en jūihnit, en ñinah iijnit, bita jwiítdih í en jūihñachah jwiítbut queétdih en jūih jwúubanít jwi jum jwuhup jì. ⁴⁻⁵Obohjeéhtih, páant jwi jumuchah yuhna, Diosboó jwiítdih oinit, Jesucristodih át wah deyanap wut jì, iiguíjna jwi bejat déejidih á túi ubat pínah niijná. Jwiít jwi túi chājat jib át ubcap taga. Obohjeéhtih, jwiítdih jígah ennit, ^{*} Túini Espiritudih jwi jeeé á jumat tútutup jì. Pánih jwi jeeéh jumnit, jwiítdih búdí á teo wáacna caá, jwi yéej chājatdih cádahnit, túiniboodíh jwi chājat pínah niijná. ^{*} Pánih chājnit, Dios á weh jwiítdih át jumat tútutup tají. ⁶Jesucristo jwiítdih wun wáhnit, boo pud jwóhna, á púuh laab béjehchah, Dios Túini Espiritudih át wahap tají, á wēpatjìh jwiítdih á túi teo wáacat pínah niijná. ⁷Pánih teo wáacnit, jwiítdih oina, “Caán túini caá”, Dios á niíf enat jib, á jeeéh páantjeh jwi jumbipna caá. Pánihna, á jeeéh jwi jumat pínahdih jéihna, Jesucristo á jwúub dei jwúwát pínahdih jwi wéi páina caá.

⁸Páant wá niiját yoo bópdih caá. Pánihna, caandíh cáacwádhíh ma wép bohénaa, Diosdih jepahnit, túini í chājat

* 2.13 2P 1.1 * 2.14 Mt 20.28; Mr 10.45; Gá 1.4; 1Ti 2.6 * 2.14 Sal 130.8; Mt 20.28
* 2.14 Ex 19.5; Dt 4.20; 7.6; 14.2; 1P 2.9 * 3.4-5 Dn 9.18 * 3.4-5 Ef 5.26

pínah niijná. Wā daacát túini, oboh jumni naáwát nihcah, nihát caandíh ī tái joyó naáh. ⁹Pánih joinít, oboh ī jenah joyátjijeh ī míic jūihca bojo naáh. Ī n̄owā ī wūtnadih, Moisés ā wūtətjidihbūt míic wéhenit, ī míic jūihñat dedé pínah nihcan caá. Páant ī míic jūihñatdih ma joyáh bojoó.

¹⁰Ded yeeb Jesúhwādi h ā íjanachah enna, “Páant ma chājca bojoó”, caandíh ma niijí. Chéne láajeh caandíh páant ma niij naáwá. Túttimah, ā jwūub yap yohochah enna, caandíh Jesúhwā ī pej jumca bojo naáh. ¹¹Pánih íjani túini bohéatdih yap yohna, yeejép chājni ā jumna caá. Pánih yeejép chājnit, caanjéh tigaá yeejép ā jumatdih bitadih ā jéihyanap.

Pablo ā pée naáwát

¹²Artemas ā bejhichah, ñi pebhna wā wahbipna caá. Obohjeéhtih, caán ā jéih

bejcah, Tíquicodih wā wahbipna caá.* Pánihna, caanná ā jwībínachah, meéamboó ñahwat jwūub jūóhnit, Nicópolis tétchiboó weemdíh ma jwāáap. Caán tétchiboó mah noój láa wā jumíhna caá. ¹³Zenas, áih cáacwā ī wūtətđih jéihnidih, Apolosdihbūt ma tái teo wáacá.* Pánih teo wáacnit, Jesúfh doonádih naóh jibidih ī bejat pínah játih, dedé ī náahatdih queéđdih ma wūhúé. ¹⁴Jwíjeéh jumnit Jesúhwā ded pah ī tái chājat pínahdih ī jéihye naáh, yabhcanjeh, bitadih ī teo wáacat tūtət niijná.

Pablo ā pée túyat tūtət

¹⁵Nihat wājeéh jumnit meemdíh ī túyat tūtətna caá. Caanjíh jumnit jwiítđih oinit Jesúhwā ī túyu naáh. Dios yeebdíh búdí oinit, ā tái teo wáaca naáh.

Páant bóojeh tigaá wā naáwát.
Pablo

* 3.12 Hch 20.4; Ef 6.21-22; Col 4.7-8; 2Ti 4.12 * 3.13 Hch 18.24; 1Co 16.12